

УДК 330.341.1

Р. І. Жовновач,
д. е. н., доцент кафедри економічної теорії,
маркетингу та економічної кібернетики
Ю. В. Малаховський,
к. е. н., доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності,
Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАЛІЗОРУДНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ВАРТІСНИХ ЛАНЦЮГІВ: ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

R. I. Zhovnovach
Doctor of Economic Sciences,
associate professor of the department of economic theory, marketing and economic cybernetics
Y. V. Malakhovskyi
PhD in Economics,
Associate Professor of the department of economic, management and commercial activity,
Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi

ENSURING INNOVATIVE DEVELOPMENT OF IRON ORE ENTERPRISES IN THE PROCESS OF VALUE CHAIN FORMATION: GLOBAL AND REGIONAL ASPECTS

Статтю присвячено проблемі забезпечення інноваційного розвитку залізорудних підприємств у процесі формування вартісних ланцюгів на глобальному, національному та регіональному рівнях. Розглянуто умови формування глобальних ланцюгів створеної вартості маркетингового, модульного, реляційного, кептивного та ієрархічного типу. З'ясовано особливості функціонування вертикально інтегрованих структур у вітчизняному гірничо-металургійному комплексі, здійснення виробничої діяльності залізорудних підприємств та наведено головні тенденції експорту залізорудної сировини з України. Доведено важливість гірничодобувної промисловості у розвитку інтеграційних процесів, яку обумовлено масштабами розвитком металургії в багатьох країнах світу, збільшенням дефіциту сировинних і паливно-енергетичних ресурсів, а також визначено переважно сировинний характер участі вітчизняних залізорудних підприємств у формуванні ланцюгів вартості. За результатами дослідження тенденції розвитку залізорудних підприємств України констатовано їхнє функціонування на застарілих виробничих потужностях, які характеризуються техніко-технологічною відсталістю, високою енерго- і ресурсомісткістю виробництва, значним негативним екологічним навантаженням. Встановлено зв'язок між недостатньо високою ціною на продукцію підприємств, невідповідністю вмісту заліза та складу домішок потребам міжнародного ринку. Запропоновано альтернативні шляхи розвитку залізорудних підприємств на шляху зростання участі у формуванні ланцюгів створення вартості засобами посилення інноваційної складової виробництва, зміцнення економічних зв'язків та співпраці з партнерами у сфері виробничої та інноваційної діяльності.

The article presents the study of the problem of ensuring innovative development of iron ore enterprises in the process of formation of value chains at the global, national and regional levels. Features of formation of global chains of created value of marketing, modular, relational, captive and hierarchy type are considered. The peculiarities of functioning of vertically integrated structures in the national mining and metallurgical complex, realization of production activity of iron ore enterprises and main tendencies of export of iron ore raw materials from Ukraine are disclosed. The importance of the mining industry in the development of integration processes, which is due to the scale of metallurgy development in many countries of the world, the increase of shortage of raw materials, fuel and energy resources, and the predominantly raw nature of the participation of domestic iron ore enterprises in the formation of value chains have been proved. According to the results of the study of development trends of iron ore enterprises in Ukraine, their operation on outdated production capacities, characterized by technical and technological backwardness, high energy and resource intensity of production, significant negative ecological load was ascertained. There is a link between the lack of high prices for enterprise products, the mismatch of iron content and the composition of impurities to the needs of the international market. Alternative directions of the development of iron ore enterprises on the way of increasing participation in formation of value chains by means of strengthening innovative component of production, strengthening economic relations and cooperation with international and regional partners in the field of production and innovative activity have been offered.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток підприємства, залізорудне підприємство, інтеграція, вартісний ланцюг

Key words: innovation, innovative development of an enterprise, iron ore enterprise, integration, value chain.

Постановка проблеми. Посилення глобалізації, поглиблення інтеграційних процесів, зростаюча взаємопов'язаність та залучення національних економік до виробничих процесів інтернаціонального рівня не лише ініціювали прискорення науково-технічного прогресу, але й сприяли розвитку торговельних відносин, сплетінню інвестиційних та фінансів потоків, що, у свою чергу, стало першопричиною формуванню глобальних ланцюгів створення вартості (ГЛСВ). Завдяки цьому відбувається об'єднання покупців і постачальників різних країн, створюються можливості для спеціалізації процесу виробництва товарів та послуг в міжнародних масштабах.

Результатами такої співпраці є збільшення спроможності швидкого реагування на зміни споживацьких запитів та кон'юнктури світових ринків, підвищення рівня адаптованості підприємств до роботи на вітчизняному та міжнародних ринках, зростання рівня гнучкості виробництва, подовження ланцюгів доданої вартості внаслідок постійного удосконалення та розширення функціоналу кінцевої продукції, а також забезпечення їхнього інноваційного розвитку шляхом отримання доступу до новітніх технологій, удосконаленням стратегічного управління інноваційною діяльністю, впровадження нових моделей продукції, маркетингових інновацій, поширення аутсорсингу тощо.

Наразі інтеграція вітчизняних залізорудних підприємств у ГЛСВ відбувається повільними темпами, а їх співпраця з міжнародними та регіональними партнерами у виробничій та інноваційній діяльності перебуває на неналежно низькому рівні. З огляду на це, проблема забезпечення інноваційного розвитку залізорудних підприємств у процесі формування глобальних вартісних ланцюгів є нагальною і такою, що повинна мати практичні результати прискореного та акцентованого запровадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення інноваційного розвитку підприємств та його впливу на формування глобальних та регіональних вартісних ланцюгів перебуває у центрі уваги як українських, так і закордонних вчених. Зокрема, концептуальні засади створення вартісних ланцюгів представлено у своїх розробках М. Портером, Г. Джереффі, Н. Коу, М. Майером, Т. Стерджіном, Дж. Хампрі, Т. Фрідманом та ін. Дослідженню теоретичних основ здійснення інновацій, реалізації принципів та механізмів формування й регулювання інноваційних процесів, забезпечення економічного розвитку підприємства на інноваційних засадах присвячено праці таких відомих дослідників, як М. Туган-Барановський, Й. Шумпетер, В. Зянько, А. Орлова, І. Павленко, Т. Пожуєва та інших. Окремим аспектам розвитку залізорудних підприємств, в тому числі, інноваційного, присвячено роботи Ю. Астаф'єва, А. Астахова, В. Гейця, Л. Горошкової, С. Іляшенко, М. Кирику, М. Малахова, В. Новицького, В. Перегудова, І. Савчук, В. Ткача, А. Турила, А. Шершньова та ін.

Однак, залишаються недостатньо вивченими питання як теоретичного, так і практичного характеру щодо проблем формування, функціонування та розвитку ГЛСВ, які описують реальні процеси, що відбуваються в світовій торгівлі та спроможні дати реальну оцінку рівня конкурентоспроможності залізородної галузі та сформулювати стратегічні пріоритети в економічній політиці країн в цілому.

Метою статті є з'ясування особливостей забезпечення інноваційного розвитку вітчизняних залізородних підприємств у процесі формування ГЛСВ на національному та регіональному рівнях економіки.

Виклад основного матеріалу. Характерним явищем розвитку світогосподарських зв'язків, активну участь у яких сьогодні бере Україна, є всеосяжна глокалізація виробництва, тобто поширення явища, за якого формування ГЛСВ поєднується з процесами фрагментації процесів виробництва та формування інноваційно-орієнтованих кластерів національних економік (рис. 1).

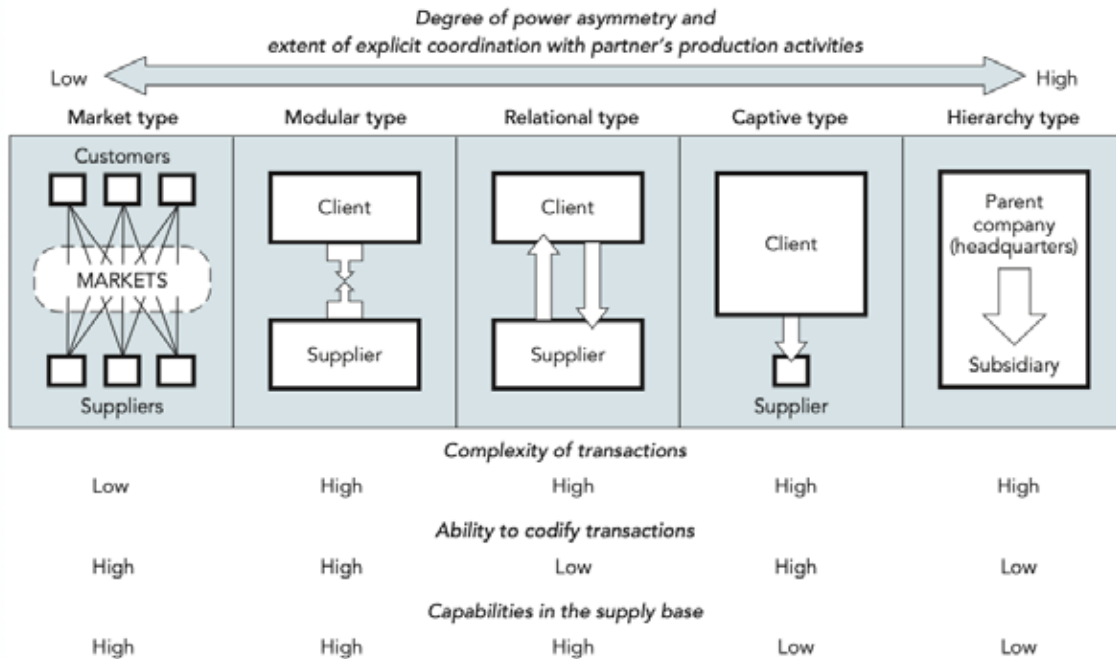

Рис. 1. Типологія різновидів ланцюжків вартості в умовах глокалізації національного виробництва
Джерело: [1]

У випадку формування ГЛСВ маркетингового типу (market type) виробництво товару загального характеру не вимагає особливих інвестицій у виробничі потужності для певної операції, тому і замовники, і постачальники мають необмежену кількість варіантів обрання альтернативних партнерів. Вартість трансакції для зміни партнерів незначна, що залишає ланцюги вартості постійними через високу цінову еластичність.

При утворенні ГЛСВ модульного типу (modular type), які поширено у машинобудуванні, окремий модуль може бути віднесено до складу підкомпонентів, згрупованих за типами функцій, які передбачаються при виробництві кінцевого продукту. Можливість різного комбінування диференційованих модулів дозволяє виробникам спроектувати кілька варіантів товару. Одночасно, постачальнику не доведеться вкладати значні кошти у трансакції і, таким чином, він може продовжувати використовувати обладнання для широкого кола потенційних клієнтів за відносно низьких витрат.

ГЛСВ реляційного типу (relational-type) передбачає використання спеціалізованого обладнання (наприклад, форм для виробництва певних товарів). Операції при цьому стають специфічними для активів, а договірні сторони – взаємозалежними. Обладнання для конкретних виробничих цілей має обмежені можливості для альтернативного використання, тому його продуктивність значно знижується при застосуванні в інших контекстах. Як результат, обидві сторони ділових стосунків мають мало стимулів до пошуку альтернативних ділових партнерів. Крім того, реінвестування у спеціалізоване обладнання для підвищення продуктивності поглиблює специфіку активів угоди, тим самим посилюючи взаємозалежні відносини ділових партнерів.

Кептивні ГЛСВ (captive-type) формуються за умов, коли ланцюги формуються у бізнес-відносинах між провідною фірмою світового бренду та її місцевими представниками у вигляді малих компаній. На відміну від постачальників ринкового типу, кептивні постачальники послуг, як правило, не мають ані достатньої виробничої потужності, щоб користатись ефектами масштабів масового виробництва, ані спеціалізованих (унікальних) виробничих потужностей, як це спостерігається між постачальниками у випадку формування реляційних моделей.

ГЛСВ ієрархічного типу (hierarchy-type) формуються у вертикально інтегрованих фірмах, а також багатонаціональних корпораціях.

Посилення інтересу до цього аспекту загального глобалізаційного дискурсу спостерігається за рішучого перегляду (нео)класичних підходів до осягнення особливостей глобалізації міжнародної торгівлі, яка відбувається на фоні революційних змін інформаційних та комунікаційних технологій (рис. 2).

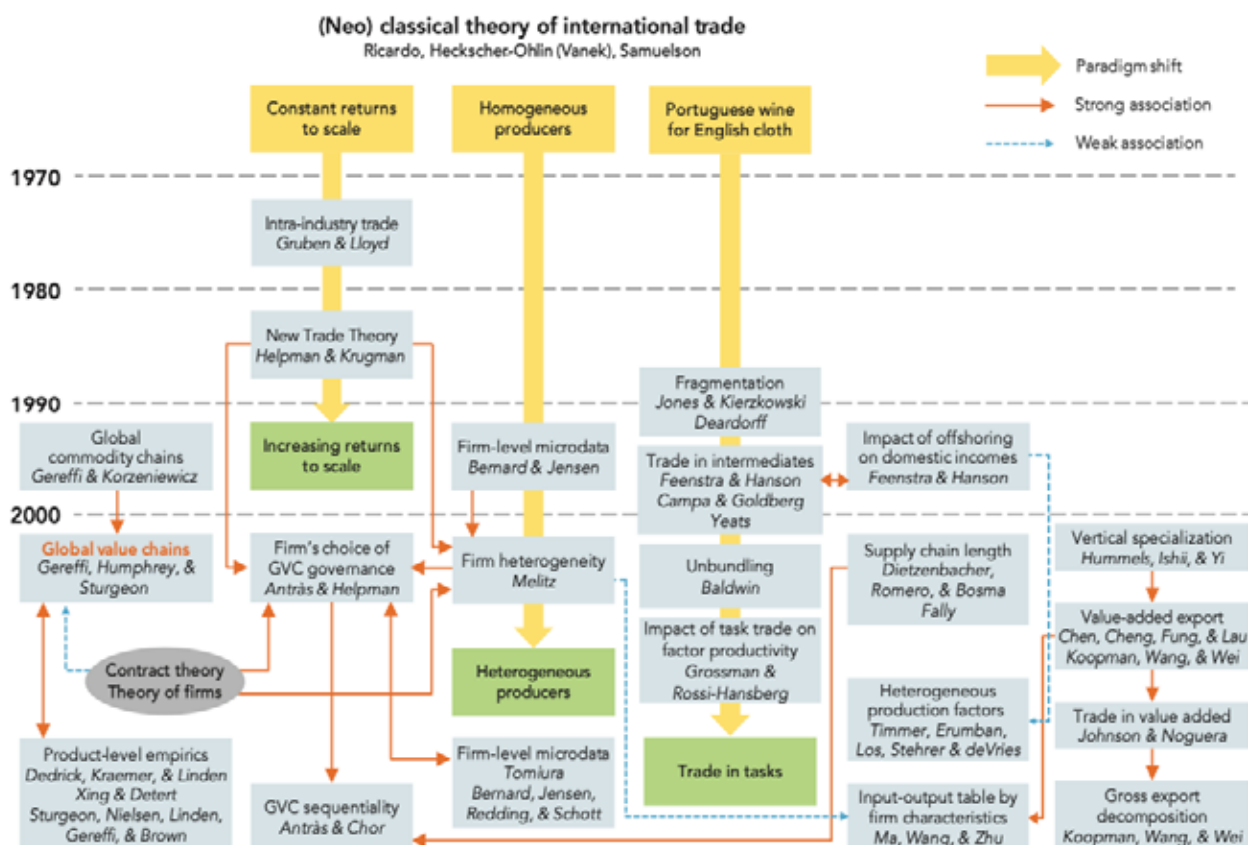

Рис. 2. Теоретичний базис дослідження проблематики формування ГЛСВ

Джерело: [1]

Інтеграція України до світового економічного простору забезпечується сьогодні переважно за рахунок експортно орієнтованих підприємств, провідне місце серед яких належить залізорудній галузі, яка дозволяє вітчизняній металургії базуватися на власних ресурсах і обіймати вагомі позиції серед світових виробників чорних металів та входити до десятки країн-лідерів виробництва сталі. Підвищення здатності вітчизняних залізорудних підприємств до міжнародного співробітництва на взаємовигідних умовах та інтеграція в ГЛСВ вартості вимагає від них прискореного розвитку, в основу якого покладено забезпечення та максимально повне використання інноваційного потенціалу.

Світовий видобуток залізної руди постійно зростає і на сьогодні перевищує 1 млрд. т на рік із середнім вмістом заліза в вихідній руді 55%. Розробка залізорудних родовищ здійснюється у 50-ти країнах світу. Проте, понад 91% світового видобутку залізної руди сконцентровано у десяти країнах (рис. 3, 4). В табл. 1 наведено динаміку зміни обсягів виробництва та експорт залізної руди провідними країнами-експортерами. Україна в 2016 р. посідала п'яте місце з видобутку залізної руди.

Таблиця 1.
Виробництво/експорт залізної руди провідними країнами, млн т

	2014		2015		2016	
	Виробництво	Експорт	Виробництво	Експорт	Виробництво	Експорт
Австралія	774	755	817	810	858	853
Бразилія	385	344	397	366	430	374
Індія	129	10	156	4	185	22
ПАР	81	67	73	42	66	65
Україна	68	41	67	46	93	39
Росія	102	23	101	21	101	-
Канада	44	40	46	37	47	1
Казахстан	25	15	21	15	34	8

Джерело: складено автором з використанням [9; 11]

Відповідно до даних ДНВП “Геоінформ України”, у 2016 р. видобування руд заліза на території України здійснювали 26 родовищ залізних руд 12 гірничодобувними підприємствами [6, с. 42]. Українські залізорудні підприємства – це шахти, гірничозбагачувальні комбінати (ГЗК) та окремі виробничі комплекси в структурах металургійних підприємств, які орієнтовано на продукування великих обсягів незначного асортименту товарної продукції (залізорудний концентрат, обкотиші, товарні залізні руди) у довгостроковій перспективі.

Розподіл найбільших ГЗК України виглядає наступним чином. Північний, Південний, Центральний та Інгулецький контролює Метінвест (Р. Ахметов). Діяльність міжнародної вертикально інтегрованої компанії (МВІК) “Метінвест” починається з видобутку залізної руди та коксівного вугілля і закінчується виробництвом сортового прокату та його експортом. Під контролем “Метінвесту” також функціонує Криворізький та Запорізький ЗРК. Діяльність ГЗК, що входять до складу МВІК “Метінвест”, спрямована на такі види діяльності, як гірничодобувне виробництво та металургія, яку вони здійснюють в Україні і закордоном. Полтавський ГЗК та два нових – Єристовський (ЄГЗК) та Біланівський ГЗК – належать Ferrexpo (К. Жеваго), Суха балка – Евраз, РФ; АрселорМіттал Кривий Ріг – ArcelorMittal [2].

У галузі видобування руд заліза переважає приватний сектор. Держава представлена в галузі ДП “Дирекція Криворізького ГЗК окислених руд” (КГЗКОР), ДП “Українська геологічна компанія”, КП “Південурггеологія”. Найбільшим постачальником залізорудної сировини, діяльність якого сьогодні значною мірою визначає ефективність роботи вітчизняного гірничо-металургійного комплексу (ГМК), є Криворізький залізорудний басейн (нараховує 77% балансових запасів залізної руди та 80% діючих потужностей з видобутку і переробки залізорудної сировини країни [8].

Олігополія на вітчизняному ринку залізної руди обумовлює дії потужних бізнес-груп, які володіють всіма ГЗК і намагаються повністю скористатися вигідним географічним положенням своїх підприємств залізорудної промисловості в Україні, створивши схеми збуту продукції світового масштабу, ігноруючи виробничу кооперацію з вітчизняними металургійними підприємствами, що належать конкуруючим бізнес-групам. Так, Савчук С.І. відзначає, що Полтавський ГЗК експортує майже всю продукцію, адже у бізнес-групі, до якої він належить, відсутнє власне виробництво чорних металів. Він є основним постачальником продукції залізорудної промисловості за кордон, переважно до Китаю, у рамках десятирічної угоди з постачання окотків на підприємства чорної металургії цієї держави. Для збільшення обсягів поставок у 2015 р. було розпочато промислову експлуатацію цією бізнес-групою Єристовського родовища залізомістких руд (Полтавська обл.). При цьому, через несприятливу кон’юнктуру на світовому ринку залізорудної продукції припинено роботу шахти “Нова” підприємства ТОВ “Схід-Руда” у м. Жовті Води [10, с.40].

Загальні обсяги видобування становили 164 млн т руд заліза. Порівняно з попереднім роком, видобування зменшилось на 8 млн т. Протягом 2016 р. видобування руд заліза здійснювалось у 6 шахтах та 13 кар’єрах. Видобування руд заліза в 2016 р. розподіляється за чотири області України. Найбільший відсоток видобування припадає на Дніпропетровську область – 68,9%, або 113,1млн т. У Полтавській області загалом у 2016 р. було видобуто 40,9 млн т руд заліза. Значно меншими рівнями видобування характеризуються Кіровоградська та Запорізька області – 3,5% (5,7 млн т) та 2,7% (4,4 млн т) відповідно [2, 6].

Таблиця 2.
Обсяг видобутку залізної руди України за період 2012-2016 рр., млн т

Вид продукції	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Руди залізні неагломеровані	176	185	184	175	167
Концентрати залізорудні неагломеровані	67,1	70,4	68,3	66,9	62,57
Концентрати залізорудні агломеровані	64,6	67,6	60,2	55,2	56,74

Джерело: складено автором на основі [4, 6, 9]

Володіння значними запасами залізної руди дозволяє вітчизняній металургії базуватися на власних ресурсах і обіймати вагомі позиції серед світових експортерів залізної руди та входити до десятки країн-лідерів виробництва та експорту сталі. Таким чином, Україну активно залучено до ГЛСВ переважно на Європейському континенті за рахунок експорту сировини, споживаних безпосередньо імпортером або далі в третіх країнах.

Зазначимо, що напрями експорту залізної руди диверсифіковано щодо країн-партнерів залежно від їхнього конкретного різновиду, що продемонстровано на рис. 1 та рис. 2. Відповідно до даних Держстату країни, в 2016 р. обсяги торгівлі України на міжнародному ринку руд і концентратів заліза становив сумарно 39,2 млн т, з яких неагломеровані руди склали 24091,6 тис. т. вартістю 936,4 млн дол. США., агломеровані – 15111,7 тис. т. вартістю 890,8 млн грн.

Найбільший обсяг експорту неагломерованої руди здійснювався у Китай, помітно менший обсяг руд і концентратів заліза неагломерованих було експортовано в Польщу, Чехію і Словаччину, відносно невеликі обсяги – у Румунію, Австрію, Сербію, Угорщину (рис. 3).

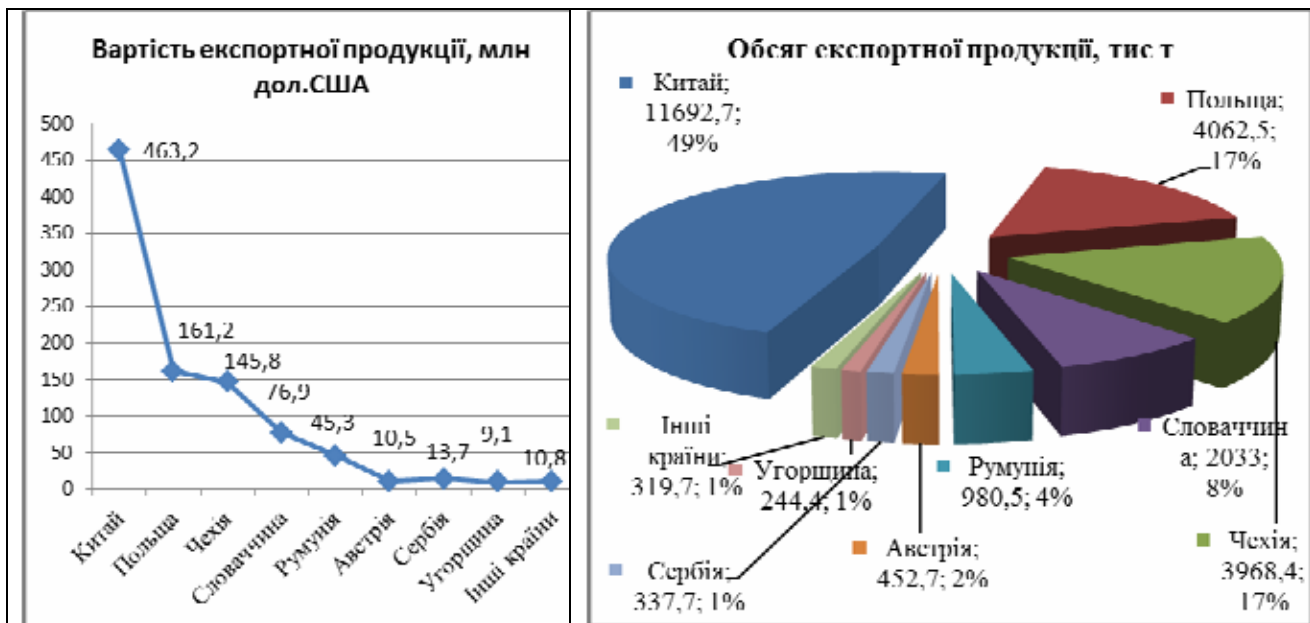

Рис. 3. Експорт концентратів заліза та неагломерованих руд в 2016 р.

Джерело: складено автором з використанням [4, 7, 9]

Найбільший обсяг експорту у 2016 р руд та концентратів заліза агломерованих було здійснено в Китай і Австрію, дещо менші обсяги руд були експортовані в Німеччину, Японію, Сербію, Словаччину (рис. 4).

Вітчизняні виробники залізорудної продукції переважно орієнтовані на міжнародні ринки збуту через можливість отримання більш високих прибутків та тамтешніх металургійних підприємствах. Значні обсяги експорту залізорудної продукції та посилення інтеграційних процесів у світовому виробництві зумовлюють інтеграцію вітчизняних залізорудних підприємств у ГЛСВ, що сприяє їх трансформації у міжнародні виробничі мережі, до складу яких можуть належати один або декілька пов'язаних між собою ГЛСВ.

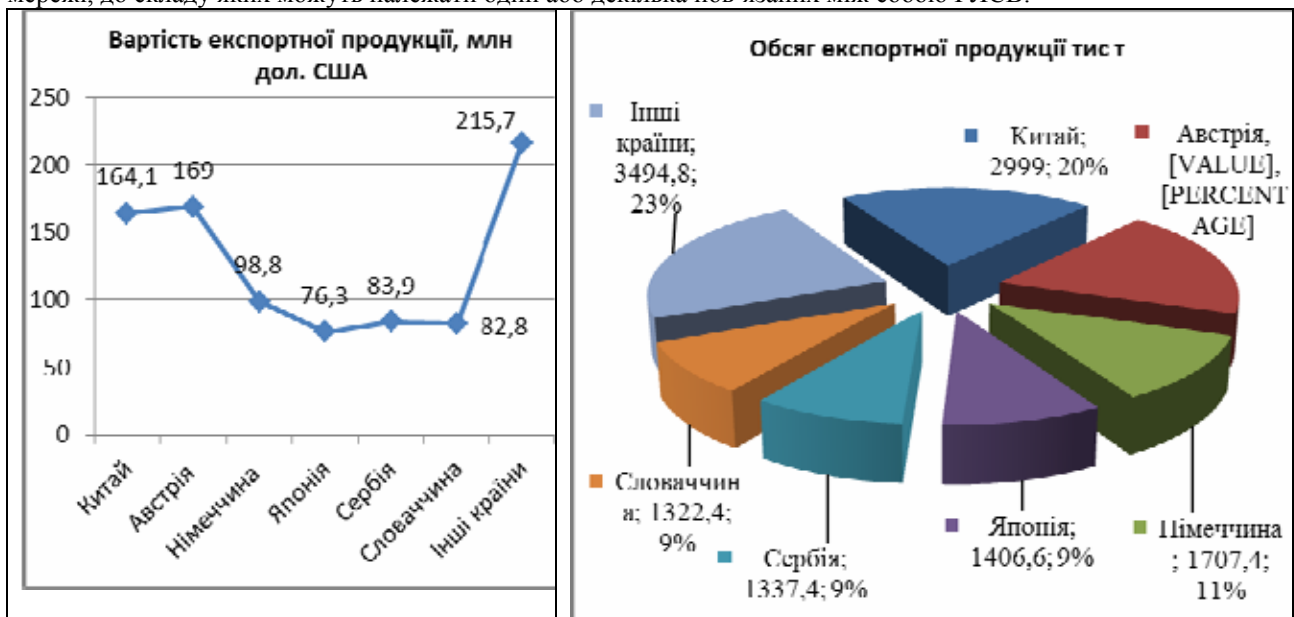

Рис. 4. Експорт концентратів заліза та агломерованих руд в 2016 р.

Джерело: складено автором з використанням [4, 7, 9]

Участь українських залізорудних підприємств у розвитку інтеграційних процесів обумовлена масштабами розвитком металургії в інших країнах світу, збільшенням дефіциту сировинних і паливно-енергетичних ресурсів, можливістю кардинального розширення ринків збуту, отримання синергічних ефектів діяльності при наявних виробничих потужностях підприємств на основі використання світового досвіду, зменшення ризиків учасників об'єднань, отримання додаткових прибутків за рахунок значного зниження конкуренції.

Слід констатувати, що сьогодні участь українських залізорудних підприємств у ГЛСВ має переважно сировинний характер. Таким чином, маючи переважно сировинну спеціалізацію, українські залізорудні підприємства беруть участь у початковій стадії формування ГЛСВ. Потужні вітчизняні бізнес-групи розміщують в Україні переважно виробництво з низькою доданою вартістю, а виробництво з високою доданою

вартістю перенесено за межі країни. Натомість, світові компанії виробництва з високою доданою вартістю найчастіше концентрують всередині власних економік. Таким чином, вони визначають номенклатуру і кількість виробленої продукції, процес виробництва та його локалізацію.

Прослідковується також тенденція до зниження внутрішнього споживання продукції залізрудних підприємств внаслідок падіння виробництва у галузях економіки, що формують основний попит на металопродукцію, а також погіршення геополітичної ситуації в Україні, зокрема, збройного конфлікту на Донбасі, де зосереджено переважну більшість виробничих потужностей металургії.

Наразі функціонування вітчизняних залізрудних підприємств базується на застарілих виробничих потужностях, які характеризуються техніко-технологічною відсталістю, високою енерго- і ресурсомісткістю виробництва, значним негативним екологічним навантаженням. Потребує удосконалення технологія видобування та збагачення залізної руди з метою досягнення необхідного рівня якості відповідно міжнародних вимог щодо вмісту корисного компонента та складу домішок. Доцільно зазначити, що за вмістом заліза українські гірничодобувні підприємства поступаються закордонним гірничопромисловим компаніям, а склад домішок не відповідає потребам міжнародного ринку. Найякіснішою продукцією характеризується шведські гірничодобувні підприємства Greensberg і Malmberget. Відповідно, її вартість продукції вітчизняних залізрудних підприємств є недостатньо високою.

Зазначимо, якщо коливання цін на сировину відбуваються на основі тенденції її здешевлення, привабливість для переробників цієї сировини і жорсткість зв'язку з конкретним постачальником знижується. Такий зв'язок ускладнює отримання очікуваних вигід. Це може спричинити до послаблення позицій вертикально інтегрованих компаній, що охоплюють технологічні ланцюжки від шахти до доменної печі. Інтеграція може стати перешкодою для мінімізації витрат за рахунок вибору найбільш дешевої пропозиції сировини. Такого роду міркування призводять до пропозицій щодо підвищення ефективності металургії через виділення в окремі компанії первинного виробництва (плавлення і лиття), прокатних потужностей, реалізаційних активів. Кон'юнктурні коливання, розвиток технологій проявляються, в даному випадку, дестабілізуючим корпоративну мережу фактором [3, с. 316].

Таким чином, підвищення ефективності діяльності вітчизняних ГЗК та металургійних підприємств, збільшення їхньої значимості у формуванні ГЛСВ напряму залежить від формування передумов забезпечення інноваційного розвитку та здійснення комплексу організаційно-економічних заходів, спрямованих на адаптацію до стрімких глобалізаційних змін та пом'якшення наслідків несприятливої економічної та політичної ситуації в країні та світової економічної кризи.

Подальший розвиток залізрудних підприємств та досягнення мети збільшення їхньої вагомості у формуванні ГЛСВ може відбуватися через посилення інноваційної складової виробництва за такими напрямками:

- модернізація виробництва та впровадження енерго- і ресурсозаощадних технологій;
- удосконалення технологія видобування та збагачення залізрудної продукції та створення продукції з високою доданою вартістю,
- посилення рівня інтелектуалізації виробництва та його інвестиційного забезпечення;
- використання прогресивних методів та сучасних інноваційних технологій в системі управління підприємством;
- впровадження залізрудними підприємствами цифрових технологій у процесі створення та використання доданої вартості;
- формування на національному та регіональному рівнях інституційних засад та нормативного забезпечення економічного розвитку регіонів видобутку залізрудної сировини, спеціалізації виробництва та інтеграції потенціалу науково-освітнього та залізрудних підприємств;
- підтримка комбінатів повного циклу виробництва (від переробки сировини до виготовлення готової високотехнологічної продукції) для збільшення попиту на внутрішньому ринку залізрудної продукції;
- сприяння процесам створення в Україні інтеграційних об'єднань у чорній металургії для забезпечення вітчизняним залізрудним підприємствам стратегічних конкурентних переваг на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- забезпечення збалансованого та регульованого внеску регіонів у формування національних та інтеграцію до міжнародних ланцюгів доданої вартості;
- здійснення імплементації міжнародного стандарту ПІВГ – Ініціативи прозорості видобувних галузей для підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних залізрудних підприємств та залучення інвестицій;
- розроблення механізму фінансової підтримки реалізації проектів у рамках регіональних стратегій інноваційного розвитку з використанням інструментів проектного фінансування, що включають кредитну та інвестиційну компоненти та дозволяють розподілити ризики між учасниками інноваційних проектів; програм венчурного інвестування; державних кредитних гарантій; податкового стимулювання тощо.

Висновки. Проведене дослідження доводить, що участь вітчизняних підприємств залізрудної галузі у формуванні ГЛСВ наразі не повною мірою відповідає стратегічним інтересам країни. Маючи переважно сировинну спеціалізацію, українські залізрудні підприємства долучаються до ланцюгів на початковій стадії формування ГЛСВ та перебувають в залежному становищі. Підвищенню їх значимості заважають застарілі технології, низький рівень інноваційної активності підприємств, нестача власних коштів та брак інвестицій, недостатня фінансова підтримка держави, недосконалість податкової системи та нормативно-правових актів,

що регулюють відносини в сфері користування надрами, недостатній рівень якості менеджменту в галузі та інші фактори. Запропоновані напрями посилення інноваційної складової виробництва підвищать здатність залізорудних підприємств поліпшити свої позиції в існуючих ланцюжках формування вартості.

Подальші дослідження доцільно зосередити на забезпеченні інноваційного розвитку залізорудних підприємств, розробці науково-методичного підходу до формування та реалізації стратегії безперервного інноваційного розвитку, практичному впровадженні наданих рекомендацій і дій необхідних для інтеграції вітчизняних залізорудних підприємств у ГЛСВ, зміцнення економічних зв'язків та співпраці з міжнародними та регіональними партнерами з виробничої та інноваційної діяльності.

Література.

1. Global Value Chain Development Report 2017. World Trade Organization. URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/gvcd_report_17_e.htm (дата звернення: 16.06.2018)
2. Бесараб С.О. Сучасні тенденції розвитку підприємств металургійної галузі України. *Інвестиції: практика та досвід*, 2016. № 23. С. 62-65.
3. Горошкова Л.А. Компліментарний підхід при формуванні стратегій галузей національного господарства. *Економіка і організація управління*, 2014. Вип. 3-4. С. 312-318.
4. Залізорудна промисловість України. *Державна підтримка українського експорту*. URL: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/prom/ukr/24.html> (дата звернення: 28.06.2018).
5. Ініціатива прозорості видобувних галузей. Національний звіт України 2016. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245274049> (дата звернення: 21.06.2018)
6. Мінеральні ресурси України: щорічник. Київ: Державне науково-виробниче підприємство “Державний інформаційний геологічний фонд України”, 2017. 268 с.
7. Переміщення прибутку при експорті залізної руди з України. URL: <http://rev.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/profit-shifting.pdf> (дата звернення: 12.07.2018). Документ 27092018
8. Розробка та впровадження комплексу науково-технічних рішень із забезпечення сталого розвитку гірничодобувних підприємств криворізького залізорудного басейну URL: http://www.kdpu-nt.gov.ua/sites/default/files/r40_3.doc (дата звернення 10.07.2018).
9. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.07.2018)
10. Савчук І. Експорт залізорудної сировини з України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*, 2017. – Вип. 1. – С. 37-41.
11. Iron ore. U.S. Geological Survey, Mineral Commodity Summaries 2017. URL: <http://s3-us-west-2.amazonaws.com/prd-wret/assets/palladium/production/mineral-pubs/mcs/mcs2017.pdf> (дата звернення: 12.07.2018).

References.

1. Global Value Chain Development Report 2017. World Trade Organization, available at: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/gvcd_report_17_e.htm (Accessed 16 June 2018).
2. Besarab ,S. O. (2016), “Modern tendencies of development of enterprises of the metallurgical industry of Ukraine”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 23, pp. 62-65.
3. Goroshkova, L. (2014), “Complimentary approach to the strategy formation of national economy branches”, *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, vol. 3-4, pp. 312-318.
4. Iron and steel industry of Ukraine, available at: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/prom/ukr/24.html>. (Accessed 28 June 2018).
5. Extractive Industries Transparency Initiative. Ukraine report 2016. available at: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245274049> (Accessed 21 June 2018).
6. Mineral Resources of Ukraine: Annual. Kyiv: State Scientific and Production Enterprise “State Information Geological Fund of Ukraine”, 2017. 268 p.
7. Transfer of profit when exporting iron ore from Ukraine, available at: <http://rev.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/profit-shifting.pdf> (Accessed 12.07.2018).
8. Development and implementation of a complex of scientific and technical solutions to ensure a sustainable development of mining enterprises of Kryvyi Rih iron ore basin, available at: http://www.kdpu-nt.gov.ua/sites/default/files/r40_3.doc (Accessed 10 July.2018).
9. State Statistics Service of Ukraine (2017), "Naukova ta innovatsijna diial'nist' v Ukraini 2016 Statystychnyj zbirnyk" [Research and innovation activity in Ukraine 2016. Statistical yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine. available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm (Accessed 12.07.2018)
10. Savchuk, I. H. (2017). “Export of iron ore raw materials from Ukraine”, *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu T. Shevchenka* , no.36, 37-40.
11. Iron ore. U.S. Geological Survey, Mineral Commodity Summaries, 2017, available at: <http://s3-us-west-2.amazonaws.com/prd-wret/assets/palladium/production/mineral-pubs/mcs/mcs2017.pdf> (Accessed 12 July.2018).